

Bartosz Gołąbek*

UNIwersytet Jagielloński

ORCID: 0000-0001-5679-9761

Ścigany listem gończym Dmitrij Głuchowski

7 czerwca 2022 roku rosyjskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zamieściło na swojej witrynie internetowej notkę rejestrową ściganego Dmitrija Głuchowskiego.

По вашему запросу найдено 1 результатов:

	Дата рождения 12.6.1979
Основание для розыска: разыскивается по статье УК	
Установочные данные: пол: МУЖ, национальность: РУССКИЙ, дата рождения: 12.6.1979, место рождения: РФ, , Г.МОСКВА, особые приметы:	
Контактная информация: 8-495-694-73-33	

Poczytny i bardzo popularny również poza Rosją pisarz, rok-gwiazda rosyjskiej literatury¹, poszukiwany jest w związku z popełnionym przestępstwem, które od

1 Tak określono Dmitrija Głuchowskiego w tytule wywiadu, którego pisarz udzielił Jurijowi Dudziowi w 2020 roku: *Глуховский – рок-звезда русской литературы / Russian Rock Star Writer*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ttPXXyUyx6Q> (dostęp: 16.07.2022).

* **Bartosz Gołąbek** – adiunkt w Katedrze Kultury Słowian Wschodnich Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, dyrektor i wykładowca w Instytucie Humanistycznym Karpackiej Państwowej Uczelni w Krośnie. Autor monografii *Lew Gumilow i Aleksander Dugin. O dwóch obliczach eurazjatyizmu w Rosji po 1991 roku* (Kraków 2012) oraz *Anatomia „Runetu”*. *Rosyjskojęzyczny Internet jako extra territorium byłego ZSRR* (Krosno 2014). W kręgu jego zainteresowań naukowych znajdują się prądy ideologiczne i zmiany cywilizacyjne w Rosji i byłym ZSRR po 1991 roku, kulturowe oddziaływanie nowych mediów obszaru języka rosyjskiego oraz relacje polityki ze światem kultury.

4 marca 2022 roku stało się jednym z haniebnych symboli zakłamania i agresji putinowskiej Rosji wobec Ukrainy, ale także wobec własnych niepokornych obywateli. Przepis popularnie zwany paragrafem „o wojennej cenzurze” albo „o fejkach”² to sankcja, która może skutkować wyrokiem nawet do 10 lat pozbawienia wolności, opisana w części 2 artykułu 207.3 Kodeksu Karnego Federacji Rosyjskiej, który brzmi *Publiczne rozpowszechnianie świadomie fałszywych informacji o użyciu Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, wykonywaniu uprawnień przez organy państwowe Federacji Rosyjskiej.*

To jeden z represyjnych i jednocześnie prewencyjnych rosyjskich przepisów kodeksu karnego, mający odstraszyć potencjalnych krytyków władzy od okazywania publicznej niezgody albo buntu w trakcie prowadzenia tak zwanej „specjalnej wojskowej operacji” na terytorium Ukrainy, która rozpoczęła się o świcie feralnego 24 lutego 2022 roku. Prawo to zostało sformułowane w taki sposób, aby było uniwersalne i w możliwie szeroki sposób dawało oskarżycielom pole do elastycznej interpretacji pod bieżące polityczne potrzeby. Jest to prawo niewypowiedzianej, brutalnej wojny.

Oskarżony i zaocznie aresztowany Dmitrij Aleksandrowicz Głuchowski na razie przebywa poza zasięgiem konwencjonalnych organów ścigania Rosji gdzieś w Europie. Wiadomo przecież, że jeśli taki rozkaz padnie, to kremłowscy siepacze ruszą na łowy, tak jak bywało to wcześniej w przypadku Aleksandra Litwinienki, czy szczęśliwie niedotrutych toksycznymi substancjami Siergieja i Julię Skripalów, Aleksieja Nawalnego, czy pisarza Dmitrija Bykowa³. Ale jeszcze przed wojenną eskalacją Głuchowski pomieszkiwał w Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. Był to jego świadomy wybór – korzystać jak tylko się da z otwartości świata, pozostając jednocześnie w ścisłym kontakcie z ojczyzną, bywać w niej i prowadzić swoje interesy, czuć Rosję. Nie da się pisać o Rosji będąc na stałe poza nią – mówił tak w wielu wywiadach. Ta sytuacja jednak zmieniła się w dniu pełnoskalowego ataku Rosji na Ukrainę, a została wzmocniona wspomnianym listem gończym. Oficjalna Rosja zatrasnęła drzwi przed jednym z najbardziej poczytnych rosyjskich autorów współczesności, anulując w ten sposób jego wkład w rodzimą kulturę. Jakby tego było mało, Ministerstwo Sprawiedliwości Rosji 7 października 2022 roku ogłosiło pisarza agentem zagranicznym, dopełniając w ten sposób swojej symbolicznej z nim rozprawy.

Pisarz pochodzi z moskiewskiej inteligentkiej rodziny. Jego ojciec Aleksiej Maratowicz był redaktorem w Gosteleradio i tłumaczem z języka serbskiego. Matka Larisa Weniaminowna pracowała jako fotoedytor w agencji prasowej TASS. Rodzice od początku stawiali na pogłębione wykształcenie syna, między innymi w zakresie nauki języków obcych. Początki edukacji małego Dimy miały miejsce w zwykłej szkole, jednak bliscy postanowili go przenieść do bardziej prestiżowej moskiewskiej szkoły nr 1231 im. Wasilija Polenowa w samym sercu stolicy. W tej placówce, położonej nieopodal Starego Arbatu, intensywnie uczono języka francuskiego, otwierając

2 Fake (ang.) – fałszywy, nieprawdziwy.

3 O tym incydencie zob. B. Gołąbek, *Ironią w strach. Dmitrij Bykow w Krakowie i Krośnie wiosną 2014 roku*, „Studia Pigioniana”, 2021, nr 4, s. 248.

przyszłemu pisarzowi drogę do frankofońskiej kultury, a jak się okaże w przyszłości – także pracy w europejskich mediach.

Jednym z dziadków Dmitrija był Marat Głuchowski, profesor nauk geologicznych. Drugi dziadek, ojczym ojca – Andriej Porfirjewicz Kryłow, z którym pisarz wiąże ciepłe wspomnienia, był znanym sowieckim karykaturzystą, głównym grafikiem satyrycznego i niezwykle popularnego w tamtych czasach, w szczególności u schyłku ZSRR, czasopisma „Krokodyl”. Prace Kryłowa wśród których wzrastał Głuchowski, ale przede wszystkim atmosfera domu dziadka i babci, w którym pomieszkiwał jako dziecko, wzbudziły w nim fascynację podróżami, innymi kulturami i krajami. Andriej Kryłow jeździł po całym ZSRR, a ułatwiała to jego zawodowa pozycja. Jako szef grafików wpływowego czasopisma, które u szczytu swej popularności drukowane było w ponad sześciomilionowym nakładzie, Kryłow miał przywilej autonomicznego delegowania się na służbowe wyjazdy w ZSRR, a także do krajów bloku komunistycznego – NRD, Polski czy na Kubę. Liczne statuetki, nagrody, pamiątki i drobne monety z tych dziadkowych podróży w sposób szczególny utkwiły Dmitrijowi w pamięci: *Moja ciągota do kosmopolityzmu jest związana właśnie z nim* – powiedział w rozmowie z Jurijem Dudziem w 2020 roku⁴.

Po ukończeniu szkoły średniej przyszły pisarz rozpoczął naukę na Uniwersytecie w Jerozolimie, gdzie studiował dziennikarstwo i stosunki międzynarodowe. Tam nauczył się języka hebrajskiego, a także uzyskał obywatelstwo izraelskie. Nie jest jednak jasne w jaki sposób przeprowadził procedurę izraelskiej naturalizacji. Oprócz paszportu Izraela, jako człowiek, który łaknął życia w zglobalizowanym, otwartym świecie, posiada także zezwolenie na pobyt stały w Niemczech oraz w Hiszpanii.

Kontynuując profesjonalne tradycje rodzinne Dmitrij został dziennikarzem. Po zdobyciu wyższego wykształcenia podjął pracę w telewizji Euro News. Od 2002 roku pracował w Lyonie w redakcji europejskiego kanału, aż do powrotu do Rosji w roku 2005. Pod koniec tego roku nadawanie rozpoczęła państwowa rosyjska stacja Russia Today (obecnie RT), wzorowana w pewnym stopniu na anglojęzycznych kanałach takich jak France24, czy Deutsche Welle. Głównym audytorium RT mieli być widzowie zagraniczni, pragnący zaczerpnąć wiedzy o Rosji.

Europejskie doświadczenie medialne i biegła znajomość kilku języków obcych dwudziestopięcioletniego Głuchowskiego pomogły w uzyskaniu prestiżowego etatu korespondenta telewizyjnego. Jego materiały otwierały rozpoczęcie emisji kanału. W Russia Today autor *Metra 2033* pracował trzy lata. W tym czasie był przydzielony między innymi do informacyjnej obsługi administracji prezydenta Rosji w tzw. „kremłowskim kręgu”, do którego kierowani są zazwyczaj najlepsi i najbardziej lojalni dziennikarze. Prowadził liczne telewizyjne transmisje na żywo m.in. z bieguną północnego. Jako człowiek sentymentalny długo utrzymywał kontakty z ludźmi coraz głębiej zanurzonymi w absurdalnej antyzachodniej propagandzie RT⁵. Głuchowski łączył także wówczas pracę dla państwowego rosyjskiego kanału ze współpracą z niemiecką

⁴ *Глуховский – рок-звезда русской литературы, dz. cyt.*

⁵ Tamże.

rozgłośnia Deutsche Welle i brytyjskim kanałem Sky News. Świetna znajomość niemieckiego i angielskiego, w połączeniu z doświadczeniem reporterskim i kamerowym, czyniły go atrakcyjnym dla nich współpracownikiem. Po odejściu z Russia Today krótko pracował także jako prezenter radiowy w młodzieżowym Radiu Majak.

To jednak twórczość literacka stała się osnową zawodowego profilu Głuchowskiego i jego głównym źródłem dochodu. Zyskana z niemałym przecież trudem publiczna rozpoznawalność jako literata, a potem umiejętnie pielęgnowana popularność, to przede wszystkim zasługa rozważnego i pragmatycznego posługiwania się mediami oraz narzędziami internetowymi. Ten zestaw cech i umiejętności uczynił Głuchowskiego, począwszy od pierwszej dekady XXI wieku, najpopularniejszym współczesnym pisarzem rosyjskim w wielu krajach świata.

Prace nad pierwszą, i jak dotąd najważniejszą powieścią, zostały zakończone w 2002 roku. Młody pisarz, zgodnie z klasyczną tradycją literacką, zaniósł swój rękopis do kilku wydawnictw, jednakże bez sukcesu. Decyzja autora o skorzystaniu z rosnących możliwości internetu, w szczególności sieci WWW z możliwością wyświetlenia treści w ramach hiperłączy, okazała się zaskakująco skutecznym odwróceniem złej passy. Tematyka i forma powieści w doskonały wręcz sposób odnalazły się w dynamicznie rozwijającym się nowym medium. Czytelnicy w otwartym dostępie dzielili się linkiem do witryny m-e-t-r-o.boom.ru, na której oprócz tekstu znalazły się odnośniki do muzyki, którą polecał autor do słuchania podczas lektury. Mimo iż był to czas przed sieciami społecznościowymi, to między autorem a odbiorcami zrodziła się korespondencja i wymiana myśli.

Z biegiem czasu, po wydaniu w formie tradycyjnej w 2005 nakładem oficyny Eksmo, powieść przekształciła się w pierwszy bodaj rosyjski projekt multimedialny wyrastający z literatury. Za *Metro 2033* pisarz zdobył nagrodę Eurocon 2007, corocznego kongresu Europejskiego Stowarzyszenia Science Fiction, w kategorii najlepszy debiut. Obok rozwijającej się witryny internetowej, pojawiło się także wielu naśladowców, którzy w *Metrze* dostrzegli potencjał swoistego wzorca dla postapokaliptycznej opowieści. Naśladowanie stylu, nastroju, pewnych kluczowych wątków okazało się być receptą na zwielokrotniony sukces. Obok kontynuacji powieści, które w kolejnych latach wychodziły spod pióra Głuchowskiego – *Metro 2034* (2009) i *Metro 2035* (2015), na kanwie sukcesu pisarza, a przede wszystkim intelektualnej plastyczności jego tekstu, idea powieści rozwija się jako komercyjny projekt pod nazwą Uniwersum Metro. Wokół niego gromadzą się fani postapokalipsy, ale przede wszystkim literaccy debiutanci, którzy korzystają z wytyczonego przez autora szlaku.

Dostrzegając dogodną atmosferę na rynku literatury postapokaliptycznej i rosnące zapotrzebowanie czytelników na książki tego gatunku, wydawnictwo „AST” w 2009 roku wypuściło na rynek serię książek opatrzoną znakiem „Uniwersum Metro 2033”. Od tego czasu ukazało się już ponad sto książek autorów z rosyjskojęzycznych krajów byłego ZSRR, Wielkiej Brytanii, Włoch i Polski. Idea *Metra 2033* okazała się również atrakcyjna jako gra video, a także scenariusz filmowy. W tym ostatnim przypadku pojawiły się jednak pewne trudności, albowiem prawa do ekranizacji wróciły z USA do Rosji, a międzynarodowe i ekonomiczne okoliczności zmusiły ekipę producencką

do wskazania nowej, dość odległej daty premiery filmu na styczeń 2024, niebezpiecznie zbliżającej się do tytułowego 2033 roku⁶. Nie bez znaczenia jest tu przecież fakt, iż główny scenarzysta filmu, sam Dmitrij Głuchowski, znajduje się od czerwca 2022 roku na liście ściganych i zaocznie aresztowanych.

Nie znaczy to jednak, że transmedialność dzieł Głuchowskiego nie uzyskała już pewnego znaku jakości. Przenoszenie dzieł pisarza na deski teatru, czy do kinowych sal, w sposób naturalny sprzyja podtrzymaniu zainteresowania twórcą i potęguje efekt promocyjny. Pierwszym takim uniwersalnym dziełem okazała się być dopiero realistyczna powieść *Tekst* z 2017 roku. Jest to dzieło, które łączy różne literackie i pisarskie kompetencje pisarza. Tak jak założył, wygląda na „spisaną z życia” opowieść, niemal reportażowo odzwierciedlającą w świecie przedstawionym realia świata rzeczywistego⁷. Ta udana próba przebicia gatunkowej skorupy i zajęcia przez twórcę miejsca wśród autorów pogłębianych powieści psychologicznych oddających swój talent problemom Rosji, już rok od swojej premiery została wystawiona w moskiewskim Teatrze Dramatycznym im. Marii Jermołowej w Moskwie. Przedstawienie wyreżyserował Maksim Didenko, a sam pisarz aktywnie uczestniczył w produkcji.

W 2019 roku na ekrany rosyjskich kin wszedł pierwszy i dotąd jedyny pełnometrażowy film zrealizowany na podstawie powieści Głuchowskiego. *Tekst* okazał się być bardzo wygodnym również do adaptacji filmowej. Reżyserii tego filmu podjął się Klim Szypienko, a trafnie obsadzone popularnymi aktorami role główne (Aleksander Pietrow, Iwan Jankowski, Kristina Asmus) przyniosły dziełu niebagatelne zainteresowanie publiczności. Stało się tak mimo braku zaangażowania promocyjnego i finansowego ze strony rosyjskiego państwa, które od kilku lat przez swoje agendy finansujące kinematografię wspiera głównie produkcje historyczne, przenoszące na ekrany kin państwową politykę historyczną. Przeglądanie się w mrocznym lustrze przygotowanym przez Głuchowskiego wyraźnie przypadło do gustu publiczności, film obejrzało ponad milion widzów⁸. Scenariusz do thrillera, nagrodzony w 2019 roku na XXVII Festiwalu Filmów Rosyjskich w normandzkim Honfleur, napisał sam autor powieści. W 2020 roku obraz nominowany w sześciu kategoriach rosyjskiej nagrody Złoty Orzeł, zebrał ich cztery, w tym najbardziej prestiżową – za najlepszy film fabularny.

6 Станцию «Метро 2033» откроют с датой выхода фильма. URL: <https://kogda-vykhodit.ru/filmy/data-vyhoda-filma-metro-2033.html> (dostęp: 28.07.2022).

7 Wśród polskich badaczy zwróciła na to uwagę m.in. Katarzyna Arciszewska-Tomczak. Zob. *Obraz rosyjskiej codzienności w powieści „Tekst” Dmitrija Głuchowskiego*, „Przegląd Rusycystyczny”, 2020, nr 2 (170), s. 103. W kontekście tej powieści warto także zwrócić uwagę na opracowanie młodego krakowskiego slawisty Michaela Kuhna: М. Кун, *Образы Москвы в утопическом и антиутопическом дискурсе (на материале романа «Текст» Д. Глуховского*, [w:] *Утопический дискурс в русской культуре конца XIX – XXI века: литература, живопись, кинематограф: монография* / ред. naukowa Н.В. Ковтун, Флинта, Moskwa 2021, s. 180–193.

8 «Текст» пробил потолок»: Асмус гордится успехом своего фильма. URL: <https://teleprogramma.pro/cinema-stop/1203089-tekst-probil-potolok-asmus-gorditsya-uspehom-svoego-u3511> (dostęp: 22.08.2022).

Błyskotliwe sukcesy i zachęty ze strony odbiorców prac scenopisarskich Głuchowskiego zaowocowały w 2020 roku kolejną produkcją – scenariuszem do siedmiodcinkowego mistycznego serialu *Topi*. Akcja filmu, wyprodukowanego na zlecenie rosyjskiego serwisu streamingowego KinoPoisk HD, rozgrywa się w czasach współczesnych, w tajemniczym prowincjonalnym klasztorze w Obwodzie Archangielskim, w tytułowej wiosce Topi dokąd dla oczyszczenia duszy i ciała zmierza grupka moskiewskiej złotej młodzieży. Bohaterowie stykają się na miejscu z nierealnymi i paranormalnymi zjawiskami, wziętymi rodem z fantastyki Mikołaja Gogola⁹.

Swoje wyraźne zainteresowanie tą formą Głuchowski wyjaśnił w rozmowie z Galiną Józefowicz, oceniając iż scenariusze filmowe dają lepsze możliwości przełożenia autorskich pomysłów na rzeczywistość. Ta deklaracja do 2021 roku była regularnie potwierdzana czynem przez Głuchowskiego przy każdej możliwej okazji. W stosunkowo beztróskim jeszcze – w kontekście sytuacji międzynarodowej i Rosji – kwietniu roku 2021, pisarz wystąpił jako autor tekstu do rosyjskiego Totalnego Dyktanda. To oświatowa inicjatywa, do której w ostatnich latach znani rosyjscy literaci tworzą na zamówienie swój naturalny tekst, który obok funkcji edukacyjnej w zakresie ortografii, posiada także oczywiste walory artystyczne¹⁰. Tekst *Obietnice (Обещания)* stał się również w interpretacji autora scenariuszem krótkometrażowego filmu pod tym samym tytułem, a kunszt pisarski i intuicja Głuchowskiego spowodowały, że w relatywnie niezobowiązującym kontekście dyktanda, poruszone zostały przy tej okazji istotne problemy natury społecznej takie jak dylematy profesjonalnej samodzielności kobiet, ich roli w rodzinie i w społeczeństwie – tak w ujęciu historycznym, jak i perspektywie przyszłości.

Głuchowski starannie dysponuje swoim talentem, nie traci żadnej okazji, aby stworzyć treści, które będą mogły być szeroko dyskutowane, osiągną odpowiedni zasięg i rezonans, a w perspektywie przyniosą również finansowy zysk. W jego licznych tekstach Rosja przegląda się w różnych zwierciadłach, w tym także krzywym, pozwalającym lepiej dostrzec jej kluczowe ułomności. Taka literacka publicystyka, po wyciszeniu i podporządkowaniu mediów w Rosji Putina, nabiera wagi i swojej wartości.

Krytyczne – ale jak się może okazać – i profetyczne oceny oraz obrazy Rosji zaprojektowane przez pisarza, można najlepiej wychwycić w wydanym w 2010 roku zbiorze opowiadań *Witajcie w Rosji (Рассказы о Подуне)*, a także w opublikowanej w 2019 roku w formie audio postapokaliptycznej powieści *Outpost (Пост)*, z jej kontynuacją z roku 2021. Głuchowski-krytyk przedstawia tu Rosję rozbitą, miotającą się w pogłębiającej się degradacji, która nastąpiła w wyniku wojny domowej. W tym tekście

9 Na inspiracje Gogolem u Dmitrija Głuchowskiego zwróciła uwagę Anna Przybysz, uważnie śledząc aktywność pisarza w serwisach społecznościowych. Zob: A. Przybysz, *Rekonfiguracja. Dmitrij Głuchowski na gruncie realizmu*, „Porównania”, 2018, nr 2 (23), s. 129.

10 Dla Totalnego Dyktanda pisali m.in. Dmitrij Bykow, Dina Rubina, Leonid Józefowicz, Zachar Prilepin, Jewgienij Wodołazkin, Guzel Jachina.

wielu odbiorców dostrzega rysy współczesnego putinizmu, państwa wepchniętego przez swojego lidera na drogę niesprawiedliwej i brutalnej wojny z „bratnim”, jak go długo przedstawiano Rosjanom, ukraińskim narodem. To przez te dzieła najszerszym strumieniem przenika obraz rosyjskiej prowincji i Moskwy, który może być uznany za swoistą publicystykę dojrziałego już autora.

Dmitrij Głuchowski odchodząc od dziennikarstwa telewizyjnego już jako rozpoznawalny literat, poświęcił także część swego czasu i talentu publicystyce prasowej. Z poglądami autora można było regularnie zapoznawać się w pismach „Snob”, „Nowaja Gazeta” i „GQ”. Wiodącym tematem jego felietonów były kwestie społeczne, jednak pisarz nie bał się podejmowania wątków natury politycznej, jednoznacznie objaśniając swoje antyreżimowe stanowisko.

Przeoglądając publicystykę Głuchowskiego, która bezwzględnie zasługuje na odrębne opracowanie, warto wyodrębnić te teksty, które niosą ważne dla militaryzującej się w ostatnich latach Rosji i jej społeczeństwa pacyfistyczne przesłanie i ostrzeżenia. Rzecz jasna, w minionym dziesięcioleciu, właściwie w krótkich odstępach czasowych, pojawiły się co najmniej dwa silne sygnały, że rosyjski militarizm to nie są żadne opowieści o żelaznym wilku, ale realne zagrożenie, które może przerodzić się w wielką wojnę.

Pierwszy z niebezpiecznych sygnałów dotyczył wojny w Donbasie, która rozgorzała niemalże bezpośrednio po marcowej aneksji Krymu w 2014 roku. Na początku jeszcze Rosja absolutnie odrzucała oskarżenia o swoim zaangażowaniu w tym konflikcie (słynne hasztagi #Krymnasz i #nastamnet). Dziś wiadomo już jak silne, nieformalne, nawet niezbyt starannie skrywane, wsparcie przekazywała tzw. separatystom z Doniecka i Ługańska. Wskazywał na to już pod koniec 2014 roku rosyjski polityk i przeciwnik putinowskiego Kremla Borys Niemcow, w raporcie *Putin.Wojna*¹¹. Sporo wiedzy w tej kwestii dostarcza także, między innymi, dziennikarz Tomáš Forró, w swym reportażu *Apartament w hotelu Wojna. Reportaż z Donbasu*¹².

Dmitrij Głuchowski ujął swój niepokój w skreślonym latem 2015 roku eseju, zatytułowanym *My to nie oni*¹³, w którym obnażył imperialistyczną i krwawą pazerność kremlowskiego reżimu zestawiając ideowe i społeczne wizerunki Rosji i Ukrainy, na oczywistą korzyść tej drugiej. Zwrócił tu uwagę, że w momencie, gdy rosyjskie elity próbowały nieudolnie przez 20 lat stworzyć dla Rosji jakąś ideę lub ideologię, Ukraina starała się być, skonstruować prawdziwe państwo, określić swoją tożsamość, umocować swoją pozycję wobec Zachodu i Wschodu. *Cały nowy rosyjski patriotyzm zbudowany jest wokół zazdrości Ukrainie, która odchodzi w kierunku Europy i USA –*

11 Raport *Путин. Война*, po zabójstwie swojego mentora 27 lutego 2015 roku, dokończyła grupa aktywistów z politykiem Ilją Jaszynem na czele. URL: <https://www.putin—itogi.ru/putin—voina/> (dostęp: 22.08.2022).

12 Bardzo precyzyjnie pokazał te skomplikowane procesy słowacki reporter, notabene również Dmitrija Głuchowskiego i piszącego te słowa, Tomáš Forró. T. Forró, *Apartament w hotelu Wojna. Reportaż z Donbasu*, przekł. Andrzej S. Jagodziński, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2022.

13 Д. Глуховский, *Мы не они*. URL: <https://snob.ru/selected/entry/96574/> (dostęp: 22.08.2022).

zwracał uwagę Głuchowski. Wielka wojna ojczyźniana nigdy się nie zakończyła i nie zakończy, ale Rosja niczego więcej niż swojej imperialnej przeszłości nie potrzebuje i nie pragnie. Frazy te brzmią jak diagnoza, ale także samospełniające się proroctwo. Te spostrzeżenia z 2015 roku wypadają tak samo profetycznie jak niektóre postapokaliptyczne literackie próby pisarza. W tym wypadku niestety okazały się więcej niż prawdziwe w lutym 2022 roku, kiedy rosyjscy żołnierze rozpoczęli na rozkaz Putina desant na wojskowym lotnisku Kijów-Hostomel, otwierając kolejny krwawy epizod historii swojego narodu i kraju.

W innym tekście z 2015 roku, poświęconym zaangażowaniu Rosji w wojnie domowej w Syrii, na 15 dni przed pierwszymi uderzeniami rosyjskiego lotnictwa w syryjskie cele, Głuchowski nie krytykował już bezpośrednio decydentów, ale z pewną pogardą odniósł się do współobywateli i sowieckiego człowieka, który wciąż jego zdaniem drzemie w Rosjanach. Porównał tzw. operację syryjską do interwencji Moskwy w Afganistanie w 1979 roku. Ale szczególną uwagę zwrócił na manipulacje mediów, zwłaszcza telewizji, której mechanizmy tak dobrze zna. Społeczeństwo zamiast prawdy i rzeczywistej pamięci o przeszłości otrzymuje brednie i lepkie koszmary z nieudolnymi fabułami napisał w tekście *Narodowa skleroza*:

To co dzisiejsi „sołowjowowie” i „tołstojowie” podają za prawdę to dla społeczeństwa jest najświętsza prawda. [...] Sowiecki człowiek jest zahipnotyzowany nie zna ani swojej przeszłości ani teraźniejszości¹⁴.

Nader delikatna i kontrastowa jednocześnie aluzja pracy niesławnych telewizyjnych liderów propagandy – Władimira Rudolfowicza Sołowjowa i Piotra Olegowicza Tołstojowa, których nazwiska można kojarzyć z myślicielami XIX wieku Włodzimierzem i Lwem, obrazuje troskę Głuchowskiego o dostęp obywateli do prawdy o otaczającym ich świecie. Ten wątek – media i propaganda – stanie się jednym z najważniejszych motywów wszystkich publicznych wystąpień Głuchowskiego w trakcie wojny.

22 lutego 2022 roku dzień po słynnym imperialnym orędziu Władimira Putina do Rosjan, Ukraińców i świata, w którym de facto (choć wciąż wielu w to nie wierzyło) rosyjski przywódca wypowiadał mającą się rozpocząć za 48 godzin wojnę Ukrainie i Zachodowi, Głuchowski opublikował na łamach opozycyjnej „Nowej Gazety” esej *Teraz już wiemy (Теперь мы знаем)*, w którym ponownie wraca do manipulacji, których w ostatnim czasie dokonywały rosyjskie media rządowe. Po siedmiu latach medialnego treningu propagandy i pogardy dla wrogów gorzko zwrócił uwagę na akt całkowitego podporządkowania obywateli wobec państwowej machiny:

I będziemy musieli wyćwiczyć się w myśleniu unisono i maszerowaniu w szyku, bać się ciekawskich sąsiadów i nocnego warkotu silników, całować ślinotokiem ikony i portrety przywódców, wierzyć pobożnie w to, co jest głoszone jako prawda

¹⁴ Д. Глуховский, *Национальный склероз*. URL: <https://snob.ru/selected/entry/97812/> (dostęp: 22.08.2022). Przekład własny.

objawiona przez sołowjowów i tołstojów, żyć w bańce, w wiecznym strachu nie żyć wcale, przyzwyczaić się do tego wszystkiego...¹⁵

O 5 rano czasu kijowskiego, 24 lutego 2022 roku, na Ukrainę poleciały pierwsze rosyjskie rakiety, a Głuchowskiego znów złapano na prorocztwie, albowiem opór nie-licznych Rosjan wobec tej agresji został sprawnie stłumiony, a propagandowy przekaz w rzeczywistości zasłonił wojnę wraz z jej barbarzyńską naturą, zobowiązując wszystkich do nazywania jej za Kremlem „specjalną operacją wojskową”.

Po tych feralnych wydarzeniach, korzystając świadomie i swobodnie ze swej medialnej popularności, Głuchowski dyskutował w każdy możliwy sposób zainteresowanie środków masowego przekazu swoją osobą, czego dowody łatwo można odnaleźć w jego licznych wypowiedziach choćby dla rosyjskich redakcji wolnych od kremłowskiego jarzma zagranicznej prasy Radia Swoboda, BBC, Deutche Welle, czy wreszcie tych niezależnych rosyjskich mediów próbujących zarchiwizować i potępić wojenne szaleństwo Kremla. Wśród tych ostatnich odznacza się szczególnie Radio Echo Moskwy, na którego antenie pisarz dość regularnie gościł. Jego ostatnie wystąpienie dla radiostacji, jeszcze w jego klasycznym wydaniu, to wywiad udzielony na gorąco w dniu inwazji¹⁶.

Od feralnego lutego 2022 roku Głuchowski udzielił licznych, obszernych wypowiedzi, bardzo wielu zdalnie, jak zwykle bardzo starannie dobierając platformę i rozmówców. Osobiście, w studiu, uczestniczył w trzech ważnych wywiadach dla Mumina Szakirowa z Radia Swoboda¹⁷, dla rosyjskiej sekcji BBC przeprowadzonym przez Anastazję Sorokę i Grigora Atanesjana¹⁸, oraz w rozmowie z Iriną Szychman dla jej kanału YouTube *Porozmawiamy? (A nozovorumь?)*¹⁹. W wymienionych tu, ale także innych przekazach Głuchowskiego można wytyczyć dwie główne linie argumentacji i wyjaśnienia bieżącej sytuacji.

Pierwsza z nich dotyczy technik propagandy, w szczególności telewizyjnej i jej przemożnego wpływu na świadomość społeczną. Agresja medialna wobec obywateli Rosji, stawiana niemal na równi z agresją militarną w Ukrainie, to bardzo ważny czynnik dla Głuchowskiego. W swych wypowiedziach odnosi się on do szerokiego kontekstu działań i technik, które są stosowane od dawna: podmiana pojęć, odwrócenie znaków, nowy słownik przeprogramowujący myślenie widza, skoncentrowanie

15 Д. Глуховский, *Теперь мы знаем*, «Новая Газета», № 20, 25.02.2022. URL: <https://novayagazeta.ru/articles/2022/02/22/teper-my-znaem> (dostęp: 22.08.2022). Esej został przełożony przez redakcję także na język ukraiński.

16 Z całością wywiadu pt. *To nie Ukraińcy bombardują rosyjskie miasta*, przełożonego na język polski przez studentów KPU w Krośnie pod kierunkiem G. Przebindy, można się zapoznać w niniejszym numerze „Studiów Pigionianów”.

17 „Я хочу поражения режима, но не хочу поражения России и народа”. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qw2bzdRoaoQ> (dostęp: 22.08.2022).

18 Дмитрий Глуховский об «отмене» русской культуры, империализме и пропаганде Путина | Интервью Би-би-си. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BBNjKfQFT8w&t=1s> (dostęp: 22.08.2022).

19 Как «Пост» Дмитрия Глуховского предсказал судьбу России. И что будет дальше? // А почитать? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BGmlUHvo3cM> (dostęp: 22.08.2022).

wszelkich sił na utrzymaniu władzy, strach przed innym, wskazanie wrogów, odwrócenie uwagi od spraw prawdziwie istotnych.

Wedle oceny pisarza telewizja w ostatnich latach paradoksalnie pełniła dla znacznej części zagubionego i sfrustrowanego rosyjskiego społeczeństwa przede wszystkim funkcję terapeutyczną. Ten specyficzny lekarz bez uprawnień uzależnił i wciąż uzależnia od siebie łaknących prostych rozwiązań i odpowiedzi widzów. Widzów, którzy często nie chcą na własną rękę szukać informacji, widzów, których paraliżuje konieczność wysiłku myślenia i wartościowania. Robią to za nich sprawni propagandyści. Głuchowski ocenia, że ludzie ogarnięci wewnętrzną frustracją i codzienną niemocą są poddawani ogromnej presji żalostnej codzienności, stąd programy telewizyjne udzielające prostych odpowiedzi oraz wskazujące winnych całej sytuacji, mające na celu rozładowanie tego kumulowanego każdego dnia napięcia. W takiej quasi terapeutycznej roli występują od kilku już lat „łańcuchowe psy rosyjskiej propagandy” – Władimir Rudolfowicz Sołowjow, Olga Skabiejewa z mężem Jewgieniem Popowem czy Jewgienij Kisielow i Margarita Simonjan. To zaoczni społeczni terapeuci, których rolą jest według Głuchowskiego leczenie Rosjan z pogłębiających się latami kompleksów. Jednocześnie jednak są to żołnierze wojny Putina, wysłani na medialny front. Bez zwalczania propagandy jakiegokolwiek rozważania o wolności Rosji są bezpodstawne.

Druga istotna linia refleksji to kultura rosyjska i atak na nią związany z wojną w Ukrainie. Głuchowski rozumie mieszkańców współczesnej Ukrainy, nie ma do nich pretensji o agresywne i bardzo często także puste z ich strony gesty. Jasne dla niego jest, że istotna część elity ukraińskiego pochodzenia, była w przeszłości wpływowym udziałowcem imperium rosyjskiego, a później sowieckiego. Ani język rosyjski, ani tym bardziej literatura, która zawsze była antyimperialnym agentem, nie jest wrogiem Ukrainy. Literatura i jej twórcy współcześnie w Rosji w żaden sposób nie zależą od państwowego budżetu, ich teksty stoją zatem po stronie zwykłych ludzi – twierdzi autor *Metra 2033*. Są od tej reguły, rzecz jasna, wyjątki, jak choćby zdolny i znany także w Polsce pisarz Zachar Prilepin, ze swoimi profaszystowskimi poglądami, który ze względu na nie wypadł z orbity znajomych Głuchowskiego²⁰.

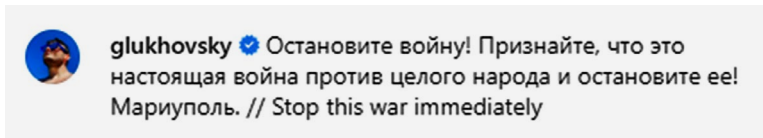
Obie wskazane wyżej linie łączą się w dosyć oczywisty sposób: według pisarza powtarzanie i podgrzewanie tematu odrzucenia rosyjskiej kultury na świecie jest wodą na młyn kremłowskiej propagandy, której dostarcza się w ten sposób argumentów na odwieczną wrogość i spisek Zachodu przeciwko świętej Rosji. Po tragedii w Buczy²¹

20 Pisarz mówił o tym w wywiadzie dla Galiny Józefowicz w 2021 roku.

21 Rosyjskie wojsko dokonało w marcu 2022 roku masakry ludności cywilnej w podkijowskiej Buczy. Wedle danych przekazanych przez władze Ukrainy zginęło tam około 400 cywilów. Dyskusja na temat pośredniej odpowiedzialności twórców rosyjskiej kultury za współczesne masakry wojenne rosyjskiego wojska przetoczyła się także przez polskie środowisko rusycystyczne. Patrz polemika Grzegorza Przebindy z Andrzejem de Lazari na łamach „Gazety Wyborczej”: A. Lazari, *Porównania między „Dziennikiem pisarza” Dostojewskiego a „Mein Kampf” są uzasadnione*, (21.06.2022) oraz G. Przebinda, *Dostojewski odpowiedzialny za działalność biesów? Tak. Ale nie za Gulag i Kołymę*, „Gazeta Wyborcza”, nr 193, 20-21 sierpnia 2022, s. 30-31.

można, a wręcz należy czytać Aleksandra Sołżenicyna, Warłama Szalamowa, Izaaka Babla, Wasilija Grosmana. To właśnie ci rosyjscy autorzy pisali o tym, jak system łamie losy tysiącom ludzi i kaleczy miliony innych. Taki przekaz jedynie wzmacnia Kreml w jego agresywnych antyzachodnich wypowiedziach i zamiarach. Jako współczesny rosyjski okcydentalista i kosmopolita, Głuchowski skrytykował prowadzoną od lat prymitywną i wrogą nagonkę Kremla na Świat Zachodu, podkreślając jednocześnie, że Rosja do tej cywilizacji należy. Kultura jest czymś znacznie więcej niż bieżące propagandowe potrzeby autorytarnego reżimu, a działacze kultury w żadnym razie nie powinni teraz milczeć. Milczenie bowiem, zamykanie oczu, doprowadziło do tragedii wojny.

Przypomnijmy, że oficjalnym powodem do wszczęcia postępowania karnego wobec Głuchowskiego, a także decyzja o zaocznym areszcie pisarza, miał być jego antywojenny wpis w sieci społecznościowej Instagram, której właściciel, korporacja Meta, skądinąd już 21 marca 2022 roku został uznany przez rosyjskie państwo za organizację ekstremistyczną²².

Dlaczego zatem tak długo zwlekano z listem gończym i zaocznym aresztem? Wydaje się, że moskiewska prokuratura uważnie śledziła kolejne publiczne wystąpienia Głuchowskiego, który po swoim dość lakonicznym wpisie na Instagramie zasadniczo zintensyfikował swoją obecność w mediach. Twórca, dzięki serwisowi YouTube (wciąż dotąd pragmatycznie niezablokowanemu przez Rosję, nie ustawał przecież w publicznej, wyrazistej krytyce państwa Putina i objaśnianiu swojego stanowiska, czego dowody zostały przywołane wyżej.

Czarę kremłowskiej goryczy i personalnej nienawiści do Głuchowskiego mógł przelać majowy esej zatytułowany *Dzień Śmierci*, odwołujący się do tradycji świętego w ZSRR, ale także w Rosji Putina, Dnia Zwycięstwa nad faszystowskimi Niemcami w 1945 roku. To jeden z nielicznych jego tekstów, które ukazały się drukiem od chwili napaści Rosji na Ukrainę, a platformę dla jego publikacji dało niezależne czasopismo „Chołod”, prowadzone przez Taisię Bekbułatową. Słowo drukowane ma swą wyjątkową moc, z której autorowi *Metra 2033* udało się zgrabnie skorzystać i celnie uderzyć we wrażliwe nerwy rosyjskiego faszyzmu roku 2022. Przygotowanie do tego święta w roku 2022 miało z oczywistych względów zupełnie inną niż zazwyczaj atmosferę, spekulowano nawet na temat możliwej mobilizacji i rozszerzenia konfliktu właśnie przy okazji symbolicznej daty 9 maja. Jak napisał Głuchowski, Dzień Zwycięstwa w rzeczywistości był świętem przodków, niejako pogańskim dniem wspominania

22 Śledząc aktywność przedstawicieli rosyjskiego życia publicznego obchodzących rosyjskie blokady platform Instagram oraz Facebook (obie należą do przedsiębiorstwa Meta) można dojść do wniosku, że decyzja Twerskiego sądu Moskwy miała charakter wyłącznie pokazowy i symboliczny.

zmarłych, ale i radości z tego, że ofiarowali nam życie. Miejsca gdzie przelano krew zamieniały się w świątynie, a wierni kultu zmarłych gotowi byli rozerwać na strzępy tych, którzy będą bezcześcić ich świętość. Dlatego im bardziej grzeszny polityk, im bardziej pozbawiony jest sumienia, tym chętniej kąpie się w tej świętej krwi przodków, która ma go uczynić postacią teflonową, napisał Głuchowski:

Demony, które opętały naszych przywódców nie mają nic wspólnego z cieniami naszych przodków. Ci, którzy nami rządzą, i ci, którzy nimi rządzą, nieśmiało – ale coraz bardziej stanowczo – wpychają ludzi do pieców ruchomych krematoriów. Dzień Zwycięstwa zmienia się w Dzień Śmierci²³.

Ujawnianie przez wolne media mobilne krematoria przemysłowo utylizujące ciała zabitych żołnierzy, którzy nie wiedzieli nawet, że jadą na wojnę, wagony chłodnie nieodebranych z Ukrainy rosyjskich trupów, zwłoki rosyjskich żołnierzy zalegające na ukraińskich polach – to symbole wojennej hańby Putina, które wskazał w swym tekście Dmitrij Głuchowski. Władze Rosji prowadzącej wojnę z Ukrainą wbrew pozorom mają czas na uważne przyglądanie się twórcom słowa. Dotyczy to w szczególności tych najaktywniejszych medialnie pisarzy-komentatorów, pisarzy-publicystów, a do tego grona, obok Dmitrija Bykowa, Nikołaja Niewzorowa, czy Wiktora Szenderowicza, należy także najmłodszy wśród nich Głuchowski.

Dlaczego wrogiem Rosji Putina stał się pisarz Dmitrij Głuchowski? Żanna Niemcowa w rozmowie z nim w 2016 roku stwierdziła, że gdyby nie wiedziała, że jest on literatem, to słuchając jego wypowiedzi i obserwując działalność pomyślałaby, że jest politykiem²⁴. W 2022 roku, roku wojny, nie można mieć wątpliwości, że pisarz *volens volens* wszedł w rolę polityka, opowiada się po jasnej stronie mocy, jako nowoczesny patriota stara się bronić rosyjskiej kultury, identyfikując jednocześnie, zupełnie trafnie, jej największe bolączki i toksyczne elementy. Pisarze w Rosji, jak w XIX wieku, stali się zaocznymi twórcami polityki, której w autorytaryzmie nie ma i być nie może.

Wpływ i rozpoznawalność Głuchowskiego w młodszym pokoleniu odbiorców, jego twórczości, przenikliwość, świeżość spojrzenia i jednocześnie surowe i odważne krytyczne sądy na temat zbrodniczej polityki Putina, plasują go na równi, a może i wyżej, dzięki autorytetowi opublikowanych tekstów z najważniejszymi antyreżimowymi politykami, takimi jak: Aleksiej Nawalny, Maria Piewczich, Lubow Sobol, Ilja Jaszyn, Maksim Kac, czy Garri Kasparow.

Brutalny atak Putina na Ukrainę to także państwowy terroryzm i atak na rosyjską kulturę, której wolnościowe przejawy stara się on unicestwić wszelkimi dostępnymi sobie sposobami, włączywszy w to organa śledcze. Państwowa dyskredytacja Dmitrija

23 Д. Глуховский, *День смерти*, «Холод» 8.05.2022. URL: <https://holod.media/2022/05/08/glukhovskiy/> (dostęp: 29.08.2022).

24 *Российские СМИ – средство дезинформации – Дмитрий Глуховский в „Немцова.Интервью”*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jJhBoEBZkCo&t=340s> (dostęp: 22.08.2022).

Głuchowskiego jest dla pisarza w obecnej sytuacji jedynie nieoczekiwaną, dodatkową formą darmowej promocji. Promocji idei wolności i swobody słowa.

Bibliografia

Arciszewska–Tomczak K., 2020, *Obraz rosyjskiej codzienności w powieści „Tekst” Dmitrija Głuchowskiego*, „Przegląd Rusycystyczny”, nr 2 (170).

Forró T., 2022, *Apartament w hotelu Wojna. Reportaż z Donbasu*, przekł. Andrzej S. Jagodziński, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec.

Gołąbek B., 2021, *Ironią w strach. Dmitrij Bykow w Krakowie i Krośnie wiosną 2014 roku*, „Studia Pigioniana”, nr 4.

Lazari A., 2022, *Porównania między „Dziennikiem pisarza” Dostojewskiego a „Mein Kampf” są uzasadnione*, „Gazeta Wyborcza” 21.06. , URL: <https://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,28603508,to-nie-przypadek-ze-tuz-przed-wojna-putin-osobiscie-otworzyl.html> (dostęp: 4.09.2022).

Przebinda G., 2022, *Dostojewski odpowiedzialny za działalność biesów? Tak. Ale nie za Guląg i Kołymę*, „Gazeta Wyborcza”, nr 193, 20-21 sierpnia 2022, s. 30-31.

Przybysz A., 2018, *Rekonfiguracja. Dmitrij Głuchowski na gruncie realizmu*, „Porównania”, nr 2 (23).

Глуховский Д., 2022, *День смерти*, «Холод» 8.05. URL: <https://holod.media/2022/05/08/glukhovsky/> (dostęp: 29.08.2022).

Глуховский Д., 2022, *Теперь мы знаем*, «Новая Газета», № 20, 25.02. URL: <https://novaya-gazeta.ru/articles/2022/02/22/teper-my-znaem> (dostęp: 22.08.2022).

Глуховский Д., *Национальный склероз* URL: <https://snob.ru/selected/entry/97812/> (dostęp: 22.08.2022.)

Кун М., 2021, *Образы Москвы в утопическом и антиутопическом дискурсе (на материале романа «Текст» Д. Глуховского*, [w:] *Утопический дискурс в русской культуре конца XIX–XXI века: литература, живопись, кинематограф: монография*, red. naukowa Н.В. Ковтун, Флинта, Moskwa.

STRESZCZENIE

Ścigany listem gończym Dmitrij Głuchowski

Dmitrij Głuchowski to najpopularniejszy rosyjski pisarz współczesności. Szerokiemu grzemu czytelników dał się poznać jako zdolny autor tekstów postapokaliptycznych. Na kanwie jego pierwszej powieści w tym gatunku, *Metro 2033* z 2005 roku, obok autorskiej kontynu-

acji powstała cała rodzina tekstów o podobnym profilu pod marką *Uniwersum Metro*, gra komputerowa, scenariusz filmowy. Głuchowski to bardzo aktywny pisarz, ale także scenarzysta filmowy, którego dzieła, oparte na własnej twórczości literackiej, przynoszą mu spore zainteresowanie pasjonatów kina. Jego zawodowa kariera prowadziła do pisarstwa poprzez świat mediów. Głuchowski ma za sobą epizody pracy w ważnych kanałach informacyjnych, w tym rosyjskim propagandowym Russia Today (RT). Te kompetencje umożliwiły mu świadome i sprawne korzystanie z medialnego wpływu już poza branżą. Po ataku Rosji na Ukrainę, w lutym 2022 roku, pisarz potwierdził znaną już wcześniejszej z jego publicystyki radykalnie antyputinowską i antywojenną postawę, starając się jednocześnie w swoich wystąpieniach chronić rosyjską kulturę przed pustymi atakami oraz eksponować zbrodniczy wpływ społeczny telewizyjnej propagandy w putinowskiej Rosji. Za swoją nieugiętą postawę i ostrą krytykę Kremla, w czerwcu 2022 roku trafił na listę poszukiwanych przez rosyjską prokuraturę z zarzutami o dyskredytację władzy.

SŁOWA KLUCZOWE

Głuchowski, Putin, literatura, kultura, media, polityka, propaganda, Rosja, Ukraina, wojna

SUMMARY

Wanted Dmitry Glukhovsky

Dmitry Glukhovsky is Russia's most popular contemporary writer. He has become known to a wide range of readers as a talented author of post-apocalyptic texts. On the basis of his first novel in this genre, *Metro 2033* from 2005, in addition to the author's own continuation, a whole family of texts with a similar profile was created under the Metro Universe brand, a computer game and a film script. Glukhovsky is a very active writer, but also a film scriptwriter whose works, based on his own literary oeuvre, bring him much attention from cinema enthusiasts. His professional career has led to writing through the world of media. Glukhovsky has had episodes working for major news channels, including the Russian propaganda channel Russia Today (RT). These credentials have enabled him to consciously and efficiently use his media influence already outside the industry. Following Russia's attack on Ukraine in February 2022, the writer reaffirmed the radical anti-Putin and anti-war stance already known from his journalism, while at the same time trying to protect Russian culture from empty attacks in his speeches and exposing the criminal social impact of televised propaganda in Putin's Russia. For his unbending stance and harsh criticism of the Kremlin, he was placed on a wanted list by the Russian prosecutor's office in June 2022 with charges of discrediting the government.

KEY WORDS

Glukhovsky, Putin, culture, literature, media, politics, propaganda, Russia, Ukraine, war